

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 15. De Magis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

De idololatria.

SECTIO III.

146. **I**am de idololatria, qua cultus soli vero Deo debitus exhibetur falso Deo; notandum est primo, nomen habere ex eo, quod à Theologis quicquid adoratur ut Deus, cum non sit, vocetur idolum, iuxta illud 1. Paralip. 16. Omnes dii populorum, idola. Secundo, generaliter quidem & improprie, nonnumquam vsurpari pro quocumq; peccato mortali, maxime eo, quo quis ad aliquam creaturam nimis afficitur, tanquam in ea finem suum vltimum conititens: vt in pecunia ille, de quo ad Ephes. 5. Auarus qui est idolorum seruus] aut in coniuuijs, vt illi de quibus ad Philip. 3. Quorum Deus venter est.] In præsentiarum autem sumi specialiter & proprie pro peccato, quo quis re ipsa exhibet diuinum cultum alicui creaturæ tanquam Deo: ita vt velit quantum in se est, eo cultu talem opinionem illi conciliare, qualis reuera competit soli diuinæ maiestati: de quo Gregorius à Valent. 2. 2. disput. sexta, quæst. 11. pun. 3. & latius Suarez in opere de religione tract. 3. lib. 2. cap. 3. & 4.

Peccatum vero grauissimum est idololatria, tanquam mendacium perniciosum: vt pote hominibus scandalosum; & Deo valde iniuriosum: siue committatur actu tantum interno, id est, animo duntaxat: siue actu tantum externo, ob metum vel ob aliam causam: vt adulandum alicui; siue etiam, & multo magis, si actu externo simul & interno: in quo tertio casu, quia est coniuncta cum hæresi in fidelibus, inducit ex communi sententia (pro qua Suarez multos auctores commemorat in sequent. capit. 6. sub finem) omnes poenas quas ipsa hæresis: De quibus in præced. cap. 4. quæst. 5. diximus.

Quam grauis autem iniuria inferatur Deo per idololatriam, patet ex eo, quod sit directe contra honorem ei debitum: vt pote qui est incommunicabilis alteri, quam vero Deo: sicut & diuinitas ipsa, ac supremus omnium principatus, summaque omnium excellentia. Nec obstat si fuerit tantum exterior: quia sicut crimen est læsæ maiestatis in vno regno, alium recognoscere, tanquam regem præter eum qui solus in eo est verus Rex: deferendo illi honorem externis signis, Regum tantum proprijs, ita crimen est læsæ maiestatis diuinæ, externum honorem soli Deo debitum, deferre creaturæ.

147. Porro proprie sumpta idololatria, duplex est: vna expressa, qua expresse & aperte cultus diuinus exhibetur creaturæ, tanquam Deo. Altera est tacita, qua tacite tantum & implicite cultus diuinus creaturæ exhibetur; vt quando quis aut metu, aut aliorum conuetudine ductus, aliave ratione obcæcatus, tale quid per creaturæ venerationem facere generatim intendit: ad instar eorum, qui Exod. 32. dixerunt: Hi sunt dii tui Israël, qui eduxerunt te de terra Ægypti.] Id ipsumque illis contingere posse, non obstante quod verum Deum agnoscat, nec ignorent vanitatem idololatricam, patet ex ijs quos Apost. ad Rom. 1. ideo damnat, quod cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerint, sed mutauerint gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis, &c.]

148. Censetur quoque tacita idololatria, quando sit pactum occultum cum Dæmone: eaque ratione complectitur quatuor species, magiam, diuinationem, maleficium, & vanam obseruationem, distinctas ex fine ob quem tale pactum fit. Qui est, vel vt quis videatur magnus, & mira facere, vnde constituitur magia: vel vt cognoscat futura, vnde diuinatio; vel vt noceat alteri, vnde maleficium; vel vt profit sibi vel alteri, & est vana obseruatio. De quibus tractatur in iure Canonico causa 26. per quinque primas quaestiones, & in fine quæst. septimæ: & in Decretalibus titulo de sortilegijs, & à D. Thom. 2. 2. quæstio. 92. & aliquot sequentibus, & à Summularijs in verbo Superstitio, & in verbo Maleficium; & ab alijs tractantibus de virtute religionis vt Suarez in suo opere de eadem virtute tractat. 3. lib. 2. aut de peccatis quæ contra Deum aut quæ contra primum Decalogi præceptum committuntur, vt nouissime omnium & late alius citatis Thomas Sanchez in suo opere morali libr. 2. capit. 37. & sequentibus: aut differentibus aduersus maleficos, vel aduer-

fus artes superstitiosas. In qua tractatione nobis deinceps versandum est, ac sigillatim de vnoquoque talium peccatorum dicendum quatenus exigere videtur institutum nostrum.

CAP. XV.

De magis.

SVMMARIVM.

- 149 Quid & quomplex sit magia.
150 Nec naturalis nec artificialis de se est illicita, & quomodo sit per accidens.
151 Diabolica, est de se illicita, & qua ratione à naturali, & artificiali discernatur.
152 Regula notanda ad tal. m. discretionem.
153 Pactum cum Dæmone quoddam est expressum, quoddam tacitum, quorum illud tribus modis contingit.
154 Nefanda contentio: in expresso pacto cum Dæmone.
155 Duo modi quibus fit pactum tacitum cum Dæmone.
156 Peccatum est mortale, pactum inire cum Dæmone, siue expressum, siue tacitum, nisi quod in hoc interdum ignorantia excuset.
157 Modus cognoscendi ex verbis, pactum occultum cum Dæmone, in ijs que apparent mirabilia.
158 Modus idem cognoscendi ex certis characteribus & figuris.
159 Modi cognoscendi ex effectibus, aut ex cōstantijs vanis, aut demum ex personis.
160 Aduertendum circa eosdem modos.

149. **G**eneraliter sumpta magia defini potest, sciētia vel potestas qua mira quædam & insolita fiunt: vt tamen creata. Quod additur ad excludendam potestatem faciendimiracula, quia Christus in illorum patratione diuinitus concurrat cum fide, & oratione eorum à quibus patrantur.

Diuidi potest vero, iuxta D. Augustin. lib. 21. de Ciuitat. Dei cap. 6. in naturalem, artificialem & diabolicam. Atque naturalis censetur, quando causarum naturalium virtute indita ipsis à natura, sed occulta, fiunt effectus quosdam, ruidioribus occulti ac solis doctioribus & peritis percepti: quales fuerunt, quod simulachrum quoddam in aere penderet vi magnetis: & quod lucerna quedam Veneris sub dio posita, nec vento nec pluuia extingueretur: de quibus D. Augustin. loco citato. Censetur vero artificialis: quando id quod videtur mirum, fit tantum arte & industria humana; sicut multa solent fieri à circulatoribus & funambulis. Censetur demum Diabolica, quando mira & insolita fiunt virtute Diaboli: vt aliquando fieri, aduersus quosdam Gentiles ostendit D. Thom. lib. 3. contragentes cap. 10. 4. Et patet ex eo quod Levit. 20. ver. 16. & Deuter. 18. ver. 10. & alibi in sacris literis aliqua magia damnetur tanquam Diabolica: cuiusmodi erat ea qua vt abatur Pythonissa, quæ suscitauit Samuelem 1. Reg. 28. & alia Pythonissa, quam curauit D. Paulus Act. 16.

150. Porro non omnem magiam esse de se illicitam, argumentum est quod illi qui ex Oriente ad adorandum Christum venerunt Matth. 2. Magi honorifice appellatione vocentur. Et patet de naturali & artificiali, quæ solis naturæ nituntur fundamentis ac viribus, quas Deus rebus indidit: valentque ad homines ex miris effectibus excitandos, vt multa credant quæ captum ipsorum excedunt, adeoque fidei Christianæ mysteria, prout D. Augustin. in cit. lib. 21. cap. 4. notat. Attamen per accidens eadem possunt esse illicitæ: vt quando referantur ad malum finem, vel adferunt scandalum: vt cum à diabolo putantur esse, que per eas fiunt; aut talia sunt quæ exerceantur cum periculo salutis corporis: in quo casu peccatum mortale committi censent Syluester & Fumus in verbo Am: ille qua st. 8. & hic num. vlt. Confirmaturque per cap. 1. De torneamentis: in quo torneamenta ipsa prohibentur sub poena priuationis sepulture: eo quod sæpe inde hominum mortes & animarum pericula oriuntur.

151. Diabolica autem, de qua vt de vitio religioni opposito hic ex instituto agitur, de se illicita est: quia includit pactum cum diabolo, cum quo societatem commerciumque inire nunquam licet; vt D. Augustin. ostendit in lib. 2. de Genesi ad literam sub finem penultimi capituli: satis constare ex

is quæ habentur 26. quæst. 5. per totam : & ex admonitione D. Pauli i. ad Corinth. 10. Nolo vos locios fieri Dæmoniorum.] Ab ea artificialem magiam discernere, facile est: monstrata nimirum arte qua fiunt mira illa opera, quæ Diabolica putantur. Naturalem vero discernere, est difficile: quia Diabolus sæpe occultat suas fraudes, obiecto prætextu virium rebus naturalibus inditarum. In qua difficultate cauenda sunt duo extrema. Alterum ne existimemus omne illud diabolicum esse, quod nobis est nouum & mirabile. Nam multa esse mira in rebus naturalibus, etiam quotidianis, ostendit D. August. in supra cit. cap. 4. Alterum est, ne existimemus quidquid nobis mirum ac nouum videtur, ipsum esse naturale. Nam ex antedictis, negari nequit, quin aliqua sit magia diabolica.

152. Teneri potest vero hæc regula. Quando effectus aliquis infinitatus & mirabilis contingit ex applicatione aliquarum singularium virtutum, quæ in rebus naturalibus inesse censentur, sed nos latentes: quotiescunque & à quocunque talis applicatio fiat, si ea sit sine aliis cæremoniis vel obseruationibus nullius virtutis, effectus ipse iudicari potest naturalis. Sin opus sit certis cæremoniis & obseruationibus inanibus res censenda est suspecta: & ideo videndum est, interueniatne pactum aliquod tacitum cum dæmone, magiam diabolicam constituens.

Appendix de pacto cum Dæmone.

153. IN cuius gratiam, & pro pleniore eiusmodi pacti notitia notandum est primo, per pactum cum Dæmone intelligi promissionem factâ dæmoni ab homine, ex qua obligatio nascatur, non tantum ex parte hominis, verum etiam ex parte Diaboli, saltem ficta.

Atque ipsum duplex esse: vnum expressum, quod aperte initur cum Dæmone; & alterum tacitum, quod implicite fit cum dæmone. Expressum autem solet tribus modis fieri. Primus est, cum solemnitate quadam: nempe vt apparente visibiliter dæmone multis stipato, coram quibus fit illi promissio ea ratione quam tradunt Alphons. à Castro in lib. 1. de iusta hæret. punitione cap. 16. & Sprengerus in suo malleo maleficarum parte 2. quæst. 1. cap. 2. Secundus est, quo sine solemnitate quidem, diabolo tamen fit immediate. Tertius est, quo et si expresse fiat dæmoni, non tamen immediate, sed per interpositam tertiam personam, puta magum aut maleficum tanquam locum illius tenentem.

154. Notant autem iidem authores illos qui pactum expressum cum dæmone ineunt, promittere ei multa simillima is quæ hodie solent hæretici in fidei Catholice abiuratione. Promittunt enim, quod nunquam adorabunt Eucharistiâ, quod blasphemis & iniuriis afficient Sanctos, præsertim Beatam Virginem: quod confringent Christi & Sanctorum imagines quas poterunt; quod nunquam facient signum crucis, quod nunquam integre confitebuntur sua peccata; & maxime istud de quo agimus; quod sibi cauebunt diligentissime ab omnibus rebus ab Ecclesia consecratis; vt est aqua benedicta, sal benedictum: quod sua conuiuia & commensationes celebrabunt illis diebus quibus ab alijs Christianis ieiunatur; quod denique conabuntur alios quotquot poterunt inducere in idem flagitium.

Dæmon vero vicissim solet huiusmodi hominibus præscribere signa quædam superstitiosa; qualia sunt expressa ipsius Dæmonis inuocatio, certa quædam verba ab ipso præscripta, characteres quidam in chartis scripti, nodorum cõplicatio, & alia id genus; non quod vis vlla sit in eis, vt falso existimant ipsi, qui cum dæmone pacifcuntur: sed quod ad illorum exhibitionem & præsentiam Dæmon statim accurrens, mirabilia illa operetur, quæ imperiti existimant à magis fieri. Neque putandum est verum esse quod aliqui ex illis magis iactant se habere Dæmonem inclusum in anulo, aut in aliare: falluntur enim, quia Dæmon non adest illis, nisi quando ipse vult, aut quando ab aliquo potentiore Dæmone compellitur prout docet Franc. à Victoria in relectione de arte magica num. 37.

155. Pactum autem tacitum cum Dæmone fit duobus modis. Altero cum quis sciens & prudens vtitur signis superstitiosis magorum: siue ea acceperit traditione maiorum, iure

quasi hæreditario: siue ab ipsis magis didicerit: siue ex iptorum libris vel sermonibus hauserit. Altero cum qui s vtitur signis superstitiosis ignorans illa esse talia, eo quod putet non esse mala.

156. Notandum est præterea habentes pactum cum dæmone expressum quocunque ex tribus antea propositis modis, grauissime peccare: quia in iniuriam grauissimam Creatoris, diuinum cultum deserunt creaturæ miseriam. Atque tales cum nonnunquam sint hæretici: vt cum de dæmone, aut superstitiosis signis ipsius credunt aliquid, quod est contra fidem vt in illis inesse aliquam diuinitatem; nonnunquam etiam sint apostata à fide; vt cum ex animo credunt diabolo, & totam fidem Catholicam rejiciunt. Super eo, magi (vt & super blasphemijs in Christum & Sanctos, abusu rerum sacrarum in suis incantationibus, commixtione cum Dæmone; & damnis illatis iniectione morborum in homines & bestias ac vastatione segetum & vinearum) sunt diligenter examinandi à Confessario: eo quod inde incurrant excommunicationem referuatam in Bulla Cænæ Domini & alias hæreticorum pœnas. Porro si quis sicte faciat tale pactum, et si dictis pœnis non subiiciatur, peccat tamen mortaliter, ob notabilem quæ in eo committitur Dei irreuerentiam.

Habentes autem pactum tacitum, priore modo duorum proxime propositorum, peccant quoque mortaliter tanquam scienter incuentes societatem cum Dæmone, hoste Dei & humani generis. Non item habentes posteriore modo, si ad sint duæ conditiones quas ponunt Caiet. in verbo Incantatio in principio & Sylu. in verbo Superstitio quæst. 10. in fine. Prior conditio est, vt talis sit paratus relinquere eam superstitionem quando admonetur. Nam post admonitionem non potest per ignorantiam excusari. Posterior est, vt ignorantia illius sit probabilis, quia crassa vel supina non excusatur; & ideo quantumuis rudes & idiotæ excusari possint in hac re per ignorantiam, non tamen ceteri qui possunt, & tenentur scire: præsertim Pastores qui alios docere debent.

Notandum est denique facile quidem esse dignoscere pactum expressum cum dæmone; itemque tacitum priore modo, cum ineatur scienter; sed tacitum posteriore modo, difficile esse cognoscere: Nam quamuis illud quod neque diuina virtute, neque naturaliter fit ab homine, merito iudicetur pendere ex aliquo pacto cum dæmone; non est tamen statuendum; hoc ipso aliquid tali pacto carere, quod diuina virtute aut naturali factum videri debeat: quia Dæmon aliquando occultat sua opera sub specie rerum naturalium, & aliquando sub specie diuinorum miraculorum: ita vt difficulter eo, noscantur illius fraudes & insidia. Sunt autem aliquot modi agnoscendi tale pactum occultum cum Dæmone, quos Gregorius à Valen. 2. 2. disput. 6. quæst. 13. puncto 2. & Suarez in opere de religione tract. 3. lib. 2. cap. 15. tradunt ex D. Thom. 2. 2. quæst. 96. art. 1. & 4. & ex Caiet. in summula verbo Incantatio, ac ex Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 22.

Modi deprehendendi pactum occultum cum Dæmone in ijs quæ apparent mirabilia.

157. PRIMUS est ex verbis, quæ proferuntur ad ipsorum effectuum mirabilium productionem: nempe si aliqua versurpentur quæ censei possint ad dæmonem, saltem implicite, pertinere: vt cum aliquid continens contra fidem, aut sunt peregrina, quæ necessarium sit lingua ipsa peregrina proferri, nullo Ecclesie communi vsu adlilulante: aut sunt ignota, vt pote nihil omnino significantia, vel non coherentia inter se, vel inutilia: vt pote quæ neque precationem, neque inuocationem & laudem Dei contineant. Deinde cum sunt falsa vel apocrypha: vt quæ indicant, quod Christus, ait Caiet. habuerit febres. Præterea cum sunt verba facta, quæ detorqueantur ad alios sensus, aut ad effectum ad quem neq; à Deo, neque ab Ecclesia sunt ordinata: vt verba Hoc est corpus meum: ad sistendum sanguinis fluxum. Denique cum sunt preces quarum vis & efficacia constituitur in modo eas scribendi aut proferendi; v. g. quod proferan-

tur in auricula iumentis, & in certa quadam hora. Item quod scribatur in tali membrana, & in tali figura: & sic de alijs circumstantijs quæ sapientum iudicio, nihil de se pertinent ad effectum cuius prædictio intenditur.

Vbi aduerte quod et si superstitio sit, habere animû tales circumstantias adhibendi, tanquam per se efficaces ad effectum impetrandum à Deo: non esse tamen, si casu eæ adhibeantur: vt quia talis charta venit ad manum: vel ea hora fuit oportuna: aut si tantummodo vsurpentur ad excitandam maiorem deuotionem & attentionem in præcando: quomodo ex Caiet. (*quod Greg. à Valentia approbat*) superstitiosum non est, quod aliqui precantes pro suorum inuentorum incolumitate, circumducant ea nouis circa templum S. Antonij: aut faciant venam illis aperire in die festo alicuius Sancti. Item quod aliqui ex primo aumino oblato imagini Crucifixi in die Parasceues, faciant anulum contra neruorum contractionem. Non est, inquam, superstitiosum, si cuiusmodi circumstantias tantum adhibeant vt seipsum magis excitent ad deuote & attente orandum, propter præsentiam rerum suarum circa templum Sancti, vel propter diem Sancto dicatum: vel propter Crucifixi memoriam. Qua tamen in re, habenda est ratio scandali, ne alij putent esse superstitionem: talibus; exemplis induciti, ad alia vana & superstitiosa prolabantur.

Cæterum aduersus certas orationes quibus aliqui morbi curari dicuntur, aut alia incommoda huius vitæ propulsari, facit quod ex D. Thom. Suarez loco cit. num. 11. colligit, tales etiam si nullam falsitatem, aut apertam dæmonis inuocationem contineant; imo ad orandum colendumq; Deum aptæ sint de se; censi superstitiosas ex intentione illas vsurpantis, quando adhibentur in signum infallibile effectus expectati: quia cum illud non sit à Deo institutum, hanc perinde certo sperare ac si promissum esset à Deo, non caret superstitione, vni saltem cultus: in quo cernitur tum Dei ipsius tentatio, dum sine causa postulat ac ipso miraculosa defensus, aut protectio; tum etiam temeraria sui confidentia, de consequendo extraordinario tali effectû, nullo innixa diuinæ promissionis fundamento. Oportet ergo cum debita reuerentiâ & spe in Deum, liberalem bonorum omnium largitorem, ac in Sanctorum patrocinium, quarere commoda huiusmodi temporalia. Non autem cum credulitate infallibiliter obtinendi illa, quam inordinatus affectus suggerit: quod quidem non caret periculo ne dæmon se ingerens talibus pietatis speciem habentibus, quibus fraus ipsius obtegitur, commoditatem capiat inducendi hominem in aliam peiorem superstitionem.

158. Secundus modus cognoscendi est ex certis quibusdam characteribus vel figuris, quæ adhibentur ad effectus extraordinarios producendos, etiam ex signo crucis, *aliqui sacrosissimo & maxime salutari*, quando ipsum vsurpatur cum certis ceremonijs; nempe in certa hora, ad certum sitû, sub certo numero: aut ipsum pingi debet, non dextra sed sinistra manu; à femina non à viro; à puero non à sene: duobus digitis non tribus: colore rubro non nigro: quibus omisiss, non expectetur efficacia operationis. Id quod notat à Victoria in relect. de Magia num. 16. Neq; obstat quod diabolus ab eo signo abhorreat; quia non abhorret ab illius (sicut nec à cæterarum rerum, etiam sacratissimarum) abusu in Dei iniuriam.

Characteres autem eiusmodi & figuras damnabiles esse, tanquam res superstitiosas, constat, ex cap. Illud: 6. quæst. 2. & ex cap. Nec mirum in seq. quæst. 5. Quod & ratione confirmatur à D. Thom. 2. 2. qu. 96. art. 2. ad 2. & lib. 3. contra gentes cap. 10. 4. & 105. quia in illis nullum est principium sic operandi à natura inditû: quo fit vt debeât pendere ex voluntate agentis intelligentia præditi, qui adhibito eo, quod sua natura est causa insufficientis; ad illius præsentiam producit effectum: non quidem illius virtute, sed sua propria. Iam vero agens, à quo characteres & figuræ prædictæ institutæ sunt ad extraordinarios effectus, non potest conferri alius, quam diabolus. Namque signa instituta à Deo in Ecclesia quibus ea tanquam instrumentis vteretur ad supernaturalem effectû, sunt septem Sacramenta Euangelica. Ab ipsa Ecclesia vero, authoritate Dei instituta, sunt sacramentalia, vt aqua benedicta, Agnus Dei, & cætera habentia spiritalem virtutem im-

petrandi nomine Ecclesiæ, ex eius institutione & benedictione: de quorû numero non sunt tales characteres, vt nemo negauerit. Diabolicum igitur nõ diuinum opus esse putandum est illud, quod producit talium applicatione. Aduerte vero obiter quod et si religiosum sanctumq; sit vt sacramentalibus v. g. aspergere se aqua benedicta, gestare collo appensum quod vocant Agnus Dei: sperandum bona fide per modum impetrationis, peculiarem Dei protectionem: nihilominus talem tanquam certam, inde non minus sperare, quam si esset à Deo promissa, non carere superstitione, vni saltem cultus; eadem ratione qua ante dictum est de orationibus: & dici debere de gestatione reliquiarum appensarum collo, aut in iij. Euangelij S. Ioannis docet Suarez in memorato cap. 15. num. 10.

159. Tertius modus cognoscendi est ex effectu qui promittitur. Quando enim is nullus est vtilitatis (quod annulus super filum mouetur) et si magnam habeat admirationem (vt habet quod statua instar hominis ambulet) putandum est perici à diabolo potius, quam à bono Angelo, vel à Deo; quandoquidem tales nuge sunt eis indignæ. Idem similiter putandum est, quando effectus supernaturali modo habendus, promittitur certissime: cum Deo nec promissum sit, nec deur certissime; vt quando portantur super se aliquod certum signum, vel dicenti certam orationem promittitur certissime, quod nunquam morietur morte violenta, vel quod certissime impetrabit temporale quod desiderat. Quæ quidem ratione non potest tale quid expectari à Deo. Nec enim bona temporalia ipse certo promittit; cum non conducant semper ad vitam æternam; neq; in iisdem largiendis se cogitur; qui singulis suas gratias gratis datas diuidit prout vult, ex priori ad Corint. cap. 12. versu 11. Idem adhuc putandum est, quando effectus sit aut speratur fieri tanta celebritate, vt id superet vim naturalium agentium à quibus expectatur. Illa enim improprio indicat aliquid accedere ad suppleendum illud quod deest virtutis in iisdem agentibus. Vnde autem potius accedat quam à superstitione diabolica ostendi non potest; cum nullum de eo Dei sit promissum, ad quod referri valeat. Videri potest Suarez in eodem cap. 15. num. 14.

Quartus modus agnoscendi est, quem iam ante obiter attigimus, ex circumstantiis vanis & inutilibus, quæ adijciuntur tanquam efficaces, ac tales sine quibus nihil fieri possit: vt quod aliquid de ferro catenæ qualatro alligatus est patibulo, addatur calcaribus, vt ad libitum vti possis equo retrogrado & calcitrante: & sic de alijs, quæ adhibentur ad effectus ad quos sapientum iudicio, nullam habent proportionem, nec diuinam institutionem. Vnde in supra citato cap. Illud, pro superstitiosis habentur omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum disciplina damnat, tanquam improprio talibus effectibus, adeoq; nullius efficaciz, respectu effectuum ad quos producendos adhibentur: ita vt comparatione eorum nullam nisi signi rationem habere possit: siue sint characteres: siue quæcunq; res suspendendæ, aut ligandæ: aut etiam saltationes certo quodam modo factæ, vt ibidem declaratur: vbi & in exemplum prædictarum rerum adferuntur in aures in summitate singulari aurium: ansulæ de struthionum ossibus in digitis: & singulientem dextra manu tenere sinistram pollicem. Cuiusmodi omnia ex arte dæmonum, & pestifera societate hominum: & Angelorum malorum orta esse, non dubitatur: ita vt Christiano sint euncta vitanda & omni execratione repudianda, ex cap. Nec mirum item citato.

Quintus modus agnoscendi est ex persona, quæ talia mirabilia operatur, vel quæ docuit talia operari; si fit aliquis magus, aut de magia suspensus, aut aliter deprauatus: cum Deus non solet ordinarie conferre gratiam patranda miracula nisi valde bonis viris & pijs.

160. Aduerte autem talibus modis probabiliter quidem, sufficienter ead moralem certitudinem cognosci pactum occultum cum dæmone: qui etiam ignorantibus, nec volentibus illis qui vtuntur talibus remedijs: immiscet se his ac cooperatur, vt illos decipiat illisque (in quo consilium fecit tacitum cum eodem dæmone, vt ex August. in 2. de Genesi ad litteram notat Francis. à Victor. in relect. de magia numero 28.) persuadere ac confidere in rebus vanis: non cognosci tamen

tamen necessario & infallibiliter quia cum vires naturales rerum singularium occultissimæ sint, difficillimum est certo statueræ aliquam causam ad effectum adhibitam, esse sua natura ad illud insufficientem. Et quamvis cognoscatur; restat adhuc iudicandum an sit à malo spiritu, an vero à bono: ut esse potest, non modo à Deo sed etiam ab Angelo bono: ut patet per illud, quod Tobia cap. 5. dæmon à Raphaele fugatus sit ministerio incenli icoris piscis. Quod factum sit quis in patrocinium alicuius suæ superstitionis proferat, monendus est, quod, ut habet à Vict. in præced. num. 16. probabile sit Angelos bonos cum sint de numero beatorum, nunquam se miscere terrenis rebus sine speciali mandato Dei, cuius ministerio mancipati sunt in cælo, iuxta illud Daniel. 7. Millia millium assistebant ei, & decies millies centena millia ministrabant ei] neque ipsarum terrenarum rerum, ut constat ex Job. cap. 41. vlla sit virtus naturalis, quæ cum virtute dæmonis comparari possit; atque adeo, quod idem à Victoria in eadem relect. num. 20. ostendit, dæmon ipse cogi nequeat vi alterius rei, quam Dei aut Angeli superioris.

Nec item pactum tacitum cum dæmone inde cognosci infallibiliter, quod ille qui effectui causam improportionatam adhibet, sit malæ vitæ; dubium non est: cum constet Deum nonnunquam per malos operari miracula, iuxta illud Matth. 7. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus?] Quin nec id necessario colligitur ex eo, quod exploratum sit talis causæ vltim non fuisse monstratum ab alio, quam à diabolo; quia, ut recte notat à Victoria sub finem præced. num. 15. postquam virtus aliqua naturalis monstrata est à dæmone, nihil obstat quin ea quis postea utatur naturaliter, & sine concursu dæmonis. Attamen quia in dubio, tuta conscientia nequit formari ex eo quod absolute fieri potest: sed formari debet ex eo quod ordinarie fit (quandoquidem hoc non illud est moraliter probabile) statui potest nihil eiusmodi impedire quominus antedictos modos vltimemus ad iudicium ferendum de pacto occulto cum dæmone.

CAPVT XVI.

De diuinatione.

SVMARIA.

- 161 Quid, & quotuplex in genere sit diuinitio.
- 162 Quid sit diabolica diuinitio, & quod prohibita sit tam diuino, quam humano iure.
- 163 Qua futura possit, & queque dæmon non possit certo prænunciare.
- 164 De quibusdam futuris probabiliter conygere potest, quæ nequit certo prænunciare.
- 165 Diabolica diuinitio quadam expressa, quadam tacita.
- 166 Expressa nouem species distinguitur à Theologis.
- 167 Omnes ac singule sunt grauius peccata mortalia, à quibus ignorantia ratio excusat.
- 168 Quid & quotuplex sit diabolica diuinitio tacita.
- 169 Augury octo species.
- 170 Peccata sunt mortalia, in quibus vix ignorantia excusat, leuitas ma. eria nonnunquam.
- 171 Quæ auguria censeri possint licita.
- 172 Quæ illicita esse censeri debeant.
- 173 Non ita absolute prohibita est diuinitio per somnium, atq; astrologia qua prædicuntur mere contingentia, & pendencia omnino ex humani arbitrii libertate.
- 174 De fortibus diuinitio nota, ad cognoscendam quatenus illicita sint.

161. **N**OMEN diuinationis ex Cic. in 1. De diuinatione, significat qualemcumque præfensionem & scientiam rerum futurarum. Triplex autem distinguitur diuinitio; vna diuina, qua supernaturali Dei beneficio futura & occulta cognoscuntur: altera humana, qua futura & occulta prædicuntur ex proprietatibus rerum: & tertia diabolica; quarum duæ priores non sunt de se malæ: diuina enim est prophetia, quam Apostolus in priori ad Corinthi, cap. 12. numerat inter gratias à Deo gratis datas: hu-

mana vero Philosophi, Astrologi & Medici laudabiliter videntur. Sola gitor diabolica, propter quam ipsum diuinationis nomen exolum habetur, est mala; constituens peccatum illud contra religionem, cuius explicatio nobis est hic proposita. Quam sic instituimus, ut primum quid & quotuplex sit talis diuinitio dicamus, & deinde tradamus rationem dignoscendi quid ad eam pertineat.

Quid sit diuinitio diabolica.

SECTIO I.

Nihil aliud est, quam significatio illa occultorum quæ fit ope dæmonum. Dicitur autem significatio, ut ostendatur diabolicam diuinationem consistere in verbis vel signis exterioribus, non autem in sola mente, sicut scientia quæ acquiritur per vanam obseruationem, de qua inferius. Illud vero, occultorum, indicat diabolicæ diuinationis, ut & prophetiæ, obiectum esse ea, quæ homo per se naturaque sua scire non potest. Reliquum autem definitionis separat diabolicam diuinationem à prophetiæ; quæ est à Deo: & à diuinatione humana, quæ viribus humani ingenij obtinetur. Porro specialiter prohibita est diabolica diuinitio, tum iure diuino in cap. 23. Numerorum vers. 23. in cap. 18. Deut. vers. 10. in cap. 34. Ecclesiast. i. versu 5. tum etiam iure humano: cuius quidem Cod. de maleficis, præsertim lege nemo: canonico vero, 26. quæstion. 5. per multos canones.

Ac quæ sub eam cadant occulta, quæ dæmon possit prænunciare, declaratur aliquot propositionibus.

Prima est, omnia quæ ab homine facta sunt vel fiunt, dæmon prænunciare potest. Ratio est: quia cum talia vel fuerint vel sint, possunt à dæmone cognosci; nisi à Deo impediatur: ut censetur contigisse in eo quod nescierit B. Maria perpetuam virginitatem prout ex S. Ignatio martyre annotat D. Hieron. ad cap. 1. D. Matthæi. Item nisi sint nude cogitationes vel affectiones humani cordis, quas certo cognoscere, est solius Dei: iuxta illud 2. Paral. 6. Tu solus nosti corda hominum.] Quamquam negandum non est quin possit aliquid de eis probabiliter conicere ex phantasmatis quæ ipse videt, & ex suggestionibus quibus voluntatem excitauit ad prauum consensum, de quo est hominū accusator in conspectu Dei die ac nocte, ex cap. 12. Apocal. Immo iuxta cap. Final. 26. quæst. 4. potest scire quando verbo vel alio signo externo, ut rubore vel pallore, homo eadem cogitationes vel affectiones expresserit; vel anima quasi cum dæmone ipso mente colloquendo more spirituum, eas illi detegere voluerit.

Secunda propositio. Dæmon potest quædam futura prædicere, non autem omnia. Huius prior pars constat ex initio 13. cap. Deut. vnde habetur posse prædicere aliqua signa, & portenta euentura. Posterior vero, ex illis verbis Isaia 41. Annunciate nobis quæ ventura sunt in futurum, & dicemus quia dii estis vos.] Ea enim indicant, aliquarum rerum futurarum prædictionem esse solius Dei: ideoque dæmonem non posse illas prædicere: & verba illa Isaia 46. Ego sum Deus, & non est vltra Deus, nec est similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ necdum facta sunt. Atque talium rerum tria sunt genera. Primum earum quæ pendunt à sola Dei voluntate: ut quod hic sit prædestinatus ad æternam gloriam, ille non sit. Secundum earum quæ pendunt omnino ex libera voluntate hominis: ut certum quid cogitare, dicere, vel facere. Tertium pure contingentium, quàm diu non habent certam & determinatam causam; ut quod talis post multos annos, tali die vel hora interficietur. Omnium enim talium certa cognitio est Dei propria.

Cæterarum futurarum quas dæmon ipse potest certo & infallibiliter prædicere, quatuor sunt genera: primum earum quæ causam habent naturalem & necessariam: ut motus cælorum; coniunctiones planetarum, Eclipsis Solis & Lunæ. Secundum earum quæ nobis quidem videntur futura contingentia, sed reuera causam habent certam & determinatam, quam dæmon videt: ut quod quis eo morbo quo laborat cras morietur: aut quod sit futura post tridie aquarū inundatio; aut quod ingruat tempestas; aut quod breui corruet domus recens & dicitata. Tertium earū, quas ipse factu-